

Концепція

Щодо забезпечення гідних умов роботи малого та мікробізнесу, детінізації економіки

Поточна ситуація:

Унаслідок повномасштабної війни, розв'язаної росією - економіка України зазнала значних втрат.

Сукупно на цей час [за даними](#) опитувань - 11,5% підприємств зупинені, 20,6% - частково зупинені, загальні прямі втрати МСБ оцінюються у 87 млрд доларів США. Понад 10 млн українців (~25% населення) покинули свої домівки, у тому числі за різними оцінками від 3 до 5 млн залишаються за кордоном. Щонайменше 3 млн українців уже втратили роботу, зростання рівня безробіття, за приблизними оцінками, перевищило 30%. Згідно опитування соціологічної групи "Рейтинг" - у вересні 2022 року серед тих, хто мав роботу до війни, працюють 61% (повноцінно - 36%, віддалено або частково - 19%, знайшли нову роботу - 6%). Натомість 37% втратили роботу і не працюють. Рівень заробітної плати, за експертними оцінками, знизився на 30-60% у різних сферах економічної діяльності.

Крім цього - ще до початку війни за різними оцінками в Україні налічувалось від 3 до 4 мільйонів людей, які працювали у неформальному секторі. За результатами проведеного Центром Разумкова опитування 63,7% респондентів відповіли, що працюють на основі трудового договору і отримують лише офіційну зарплату. Решта визнали, що отримують усю або частину зарплати неофіційно. За даними Держстату, кількість неформально зайнятого населення у віці 15-70 років у 2021 році становила 3291,6 тисячі осіб. Це 20,5% від загальної чисельності працюючих українців цього віку.

Тож частка неформального ринку праці - була суттєвою і до війни, а зараз ситуація значно погіршилась. Необхідні системні рішення, щоб надати можливість мільйонам людей працювати у формальному секторі. Значна частина людей працездатного віку зараз або тимчасово не працюють, або знаходять періодичну роботу без оформлення трудових відносин. Вкрай складно у цей складний час влаштуватись на роботу офіційно, особливо враховуючи надвисоке навантаження на фонд оплати праці в Україні, а також застаріле обтяжливе трудове законодавство.

Суспільство зацікавлене у легалізації будь-якої корисної діяльності, навіть за символічну плату, оскільки тіньовий статус породжує багато негативних ефектів для інших: корумпуює контрольні органи, живить організовану злочинність, виводить з правового поля активну та прогресивну частину населення, стримує можливий розвиток бізнесу.

Наявні податкові режими в Україні передбачають необхідність реєструвати підприємницьку діяльність і подавати звіти, з ризиком перевірок та штрафів, що ускладнює прийняття рішення щодо початку такої діяльності, особливо особами, які займаються індивідуальною або епізодичною трудовою діяльністю. Існує потреба у доповненні існуючих падтакових

режимів компромісним та простим механізмом легалізації, який був би привабливим для відповідних економічних суб'єктів, які сьогодні масово залишаються поза правовим полем.

Головні завдання проєкту:

Необхідно внести зміни до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України (Закон України Про збір та облік єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування) щодо створення найпростішого податкового режиму для самозайнятих, зокрема:

- Запровадження декларативного принципу започаткування господарської діяльності. Взяття на облік фізичних осіб у контролюючих органах здійснюватиметься на підставі повідомлення про взяття на облік платником податку, поданого такою фізичною особою в електронному вигляді через електронний кабінет платника податку за допомогою мобільного додатку «Дія» (за бажання фізичної особи - подання повідомлення у паперовій формі). Припинення діяльності має бути таким самим легким, за повідомчим принципом.
- Платники податку (самозайняті) сплачують тільки податок на дохід, який встановлюється у розмірі 5,5 відсотка та звільняються від обов'язку сплати єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування, проте мають право добровільно його сплачувати;
- Самозайнятий подає звітність щодо отриманого доходу раз на рік та сплачує податок з обороту раз на рік. У випадку співпраці самозайнятого із технологічними платформами (адміністраторами онлайн-сервісу) - передачу інформації про доходи самозайнятого здійснює технологічна платформа, яка є інформаційним податковим агентом, а податок сплачує - самозайнятий;
- Має бути перелік видів діяльності, до яких не може застосовуватися спеціальний режим оподаткування (які потенційно можуть заробляти більше певної суми на рік). Враховуючи динамічний розвиток економіки та виникнення нових форм господарської діяльності, які держава не може передбачити, доцільним є введення “негативного переліку” із збереженням основних принципів, які зроблять систему для самозайнятих недоступною середньому та великому бізнесу. Пропонується такий перелік видів діяльності, до яких не може застосовуватись спеціальний режим:
 1. будь яка оптова та роздрібна торгівля
 2. сільське господарство, лісове господарство та рибне господарство
 3. добувна промисловість і розроблення кар'єрів
 4. переробна промисловість
 5. постачання електроенергії, газу, пари та кондиційованого повітря
 6. водопостачання; каналізація, поводження з відходами
 7. будівництво
 8. тимчасове розміщування й організація харчування

9. інформація та телекомунікації
10. фінансова та страхова діяльність
11. професійна, наукова та технічна діяльність
12. охорона здоров'я та надання соціальної допомоги
13. діяльність домашніх господарств

- Діяльність має здійснюватися самозайнятою фізичною особою самостійно, без залучення найманих працівників і, навіть, членів сім'ї, обмеження по обсягах річного доходу не може бути більшим, ніж 200 МЗП;

Прогнозні наслідки реалізації проєкту:

Реалізація спеціального режиму для самозайнятих дозволить створити привабливі умови як для добровільної легалізації мікробізнесу, так і для детінізації в інших секторах.

Відповідно до світового досвіду, можна очікувати добровільної легалізації від третини до половини тих, хто працював у неформальному секторі. Тобто добровільної легалізації до 1 млн самозайнятих осіб, що може додатково принести до держбюджету до 10 млрд гривень на рік, в залежності від суми виторгу та інтенсивності детінізації.

Крім того, введення спрощеного податкового режиму для самозайнятих дозволить збільшити кількість людей, які започаткують господарську діяльність, таким чином вони забезпечать себе роботою, створивши для себе робочі місця в Україні, пришвидшать відновлення та розвиток економіки.

Концепцію створено за сприяння Проєкту "Надання житлових рішень, підтримка мікробізнесу та відродження громад в Україні", який реалізується Українською Радою Бізнесу разом з Help – Hilfe zur Selbsthilfe в Україні за фінансової підтримки Aktion Deutschland Hilft.
